

הדרת מלך³⁰ (כולל גם „מאן מלכי רבנן“³¹, ובפרט נשיא (מלך) הדור), ונעשה צורך והכרח להגדיל ולהרחיב עוד יותר את „בית רבינו“, ועד להגדלה והרחבה שהיא באופן דפריצת גדר, „פרצת“ (בגימטריא 770), כמו בנין בית חדש³².

וע"פ האמור לעיל ע"ד גודל העילוי ד„בית רבינו שבבבל“ – ש„נסע מקדש וישב שם“, והוא מקום המקדש גופי דלעתיד, ועד שבו יתגלה מקדש העתיד ומשם יחזור לירושלים – מוכן גודל הזכות דכאור"א מישראל להשתתף בגופו ובממונו³³ (וכל המרבה הרי זה משובח) בבניית „בית רבינו שבבבל“, כהכנה לירידת והתגלות מקדש העתיד תיכף ומיד ממש.

(קונטרס בענין מקדש מעט זה בית רבינו שבבבל – סה"ש תשנ"ב ע' 465)

(30) משלי יד, כח.

(31) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב – ברע"מ.

(32) ועד להנחת אבן פינה.

[בערב ח"י אלו שנת תשמ"ח נערכה הנחת אבן פינה (להגדלת והרחבת) בית הכנסת ובית המדרש דליובאוויטש שבליובאוויטש, במעמד כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהניח האבן פינה בידיו הק'. המו"ל].

(33) ע"ד ובדוגמת בית המקדש – ש„הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם כו" (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ב).

לעילוי נשמת

הו"ח וכו' ר' מנחם מענדל הלוי

ב"ר לייב יואל הלוי ע"ה

נפטר ביום י"ב אייר ה'תשנ"ז

וזוגתו מרת רחל בת ר' מרדכי ע"ה

נפטרה ביום ט' תמוז ה'תש"ס

קאטש

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י בנם

הרה"ת ר' ברוך שמעון הלוי זוגתו מרת פנינה

ומשפחתם שיחיו קאטש

ולזכות נכדם

הת' שאלתיאל משה חזקיהו הלוי בן פנינה שיחי'

לרפואה שלימה וקרובה תיכף ומיד ממש

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

חוקת

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כג

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושבעים לבריאה
שישים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
מאתיים וחמשים שנה להסתלקות הילולא של הבעש"ט נ"ע

ע"י משיח צדקנו, עליו נאמר²², "פרצת עליך פרץ", ודרשו חז"ל²³, "זה משיח, שנאמר²⁴ עלה הפורץ לפניהם"²⁵.

. . . בשלימות דמספר שבע (שבע מאות ושבעים) נרמזת גם שלימות עבודתו של רבינו במשך כל ימי חייו, שבע עשיריות שנים, שבעים שנה (תר"ם – תש"י), ועד לגמר ושלימות עבודתו בעשור השביעי בחצי כדור התחתון (מהבית שמספרו שבע מאות ושבעים), כולל גם המשך העבודה בשנים שלאח"ז ע"י דור השביעי, "כל השביעין חביבין"²⁶ – שע"י נעשית השלימות דמעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות בכל שבעת הארצות שבעולם, ותיכף ומיד "יוסיף אדני שנית ידו גו' ואסף נדחי ישראל גו'", ע"י ש"פ, פרצת (בגימטריא שבע מאות ושבעים) עליך פרץ", "עלה הפורץ לפניהם".

ובכל זה ניתוסף הדגשה יתירה בתקופה האחרונה:

העבודה דהפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה מ"בית רבינו" ("770") הולכת ונמשכת וביתר שאת וביתר עוז גם לאחרי (עשר שנים האחרונות ב)חיים חיותו בעלמא דין, יותר מארבעים שנה (תש"י – תש"נ), באופן ד"נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"²⁷, ונמצא, ש"בית רבינו" ("770") הוא בבחינת "תלפיות", "תל שכל פיות פונים בו"²⁸, יותר מיוכל שנים (ת"ש – תש"נ), "עד עולם"²⁹.

וענין זה מודגש עוד יותר כשרואים במוחש שהולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז במספר בני"ש שבאים ל"בית רבינו", ברוב עם

- (22) וישב לח, כט.
 (23) אגדת בראשית ספס"ג. וראה ב"ר ספפ"ה ובפרש"י.
 (24) מיכה ב, יג.
 (25) ולהעיר, ש"בית משיח" בגימטריא, "פרצת" (770). ודו"ק.
 (26) ויק"ר פכ"ט, יא. וראה ד"ה באתי לגני ה'ש"י בתחלתו. ובארוכה – ד"ה זה

תש"י א.

- (27) תבוא כט, ג.
 (28) ברכות ל, א.
 (29) שמואל א א, כב ובפרש"י. ירושלמי ברכות פ"ד ה"א. וראה קידושין טו, א.

מכילתא ופרש"י משפטים כ, א.

א. "זאת התורה אדם" ב. "כל האוחז ספר תורה ערום..."

וכך נאמר בסוף מסכת מגילה: "אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן: כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום, ערום סלקא דעתך?" אלא אימא: נקבר ערום בלא מצוות. בלא מצוות סלקא דעתך? אלא, אמר אביי, נקבר ערום בלא אותה מצוה".

מובן ופשוט, כפי שכבר הוסבר פעמים רבות⁸, שאפילו ל"קא סלקא דעתך" סברא בגמרא (שאינה מתקבלת כמסקנה) יש מקום בהגיון, וכן היא מתאימה לדעת התורה, שהרי מדובר כאן על תנאים ואמוראים שכל עיסוקם היה בתורה, ומובן שכל מחשבה שלהם איננה דעה של סתם שאינה אפשרית על פי התורה.

יותר מכך: רב אשי מסדר הגמרא הרי לא הכניס לגמרא כל דיון וסברא שנשמעו בבית המדרש⁹, אף מובן שגם לסברות אלו היה מקום לפי דעת התורה, ובמיוחד במסגרת הסוגיא שבה נאמרו. ומכך סברות אלו בכל זאת הכניס רב אשי לגמרא, מובן, שלא זו בלבד שיש להן מקום על פי דעת התורה, אלא שבאמצעותן ניתן להבין טוב יותר את הסוגיא המסוימת הזאת, ויש לומר שאף מסקנת ההלכה מובנת יותר¹⁰.

ולפי כל זאת, יש להבין: מהי משמעות הסברות ש"נקבר ערום" או "ערום בלא מצוות", על שום שאוחז ספר תורה ערום?

ג. "נקבר ערום" – תוצאה ולא רק עונש

בפשטות יש לומר, ש"כל האוחז ספר תורה

- (8) ראה לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 101. ח"י"ה [המתורגם] ע' 260. וש"נ.
 (9) ראה גם הל' ת"ת לאדה"ו פ"ג קו"א סק"א.
 (10) להעיר מס' עשרה מאמרות מאמר חקר דין ח"ג פ"ח – ושם גם בנדו"ד.

אחד מן המקומות שבהם משווה הגמרא בין התורה לבין אדם – כנרמז בפרשתנו¹, "זאת התורה אדם"² – הוא בסוף מסכת מגילה. ההשוואה שבין התורה לאדם היא בענינים רבים, החל בכך שכשם שהאדם מורכב מגוף ומנשמה, כך גם התורה³. לאדם יש רמ"ח איברים ושס"ה גידים, כך התורה היא הוראה ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא-תעשה⁴, ועוד.

בפרשתנו לאחר "זאת התורה אדם" ההמשך הוא "אדם כי ימות באהל...", ובדומה לכך מתבטאת ההשוואה שבין התורה לאדם במסכת מגילה בקשר לענין המיתה – "אמר רבי פרנך .. כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום...".

יותר מכך: כשם שבפרשתנו אין מדובר רק בענין המוות כשלעצמו, אלא בקשר לדיני טומאה⁵, כך גם בהשוואה הנ"ל נאמר שמשום ש"כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום" נגזרה טומאה על הידים⁶, "אף הידים הבאים מחמת ספר פוסלות את התרומה משום דרבי פרנך"⁷.

ויש לומר שבסוגיא זו במסכת מגילה נוסף חידוש הן בענין של ספר תורה ערום ומטפחת ספר תורה, והן בענין של תורה ומצוות בקשר לאדם, כדלהלן.

- (* וסיום מס' מגילה.
 (1) יט, יד.
 (2) ראה חז"ב קיז, ריש ע"ב. ח"ג כט, ב. ובכ"מ.
 (3) חז"ג קנב, א.
 (4) חז"א קע, ב. וראה מכות כג, סע"ב.
 (5) ולהעיר דלא המת מטמא אלא חוקה חקתי גזרה גורתי (תנחומא פרשתנו ח (כו). וכנראה זהו מקורו דהרמב"ם סוף הל' מקואות. וראה ספרי וטא שבהערה 7).
 (6) שבת יד, סע"א.
 (7) ומודגש ביותר עפ"מ"ש ביל"ש פרשתנו (רמז תשסא.

מספרי וטא עה"פ) נוגע במת טמא ואין מת עצמו טמא, שהוא ממש כידים שבאים מחמת הספר, שאין הספר עצמו טמא.

ומשם ישוב לירושלים (כנ"ל).

ויש להוסיף, שענין זה מרומז גם בשמוי של „בית רבינו” שבדורנו:

„רבינו” – ב' שמותיו רומזים על הגאולה: שמו הראשון – יוסף – ע"ש „ביום ההוא יוסיף אדניי שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים גו' ומאיי הים גו' ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ”¹⁵, ושמו השני – יצחק – ע"ש הצחוק והשמחה ששלימותה בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כמ"ש¹⁶, „אז ימלא שחוק פינו”, „אז” דייקא, לעתיד לבואי, כשיאמרו ליצחק (דוקא) „כי אתה אבינו”¹⁸.

ו„בית (רבינו)” – מספרו שבע מאות ושבעים¹⁹, וע"ש מספר זה נקבע שמו אשר יקראו ל„בית רבינו” בפי כל ישראל, „770”²⁰, שמספר זה הוא הגימטריא ד„פרצת”, ע"ש „ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה”²¹, שרומז שמבית זה אורה יוצאה לכל ד' רוחות העולם, ובאופן של פריצת גדר, שכל ד' רוחות העולם מתעלים לדרגת ארץ ישראל („עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות”), כולל ובמיוחד שכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם נקבעים בארץ ישראל ומתחברים לבית המקדש, בגאולה האמיתית והשלימה

14) כידוע שהשם מורה על תוכנו ומהותו של הדבר הנקרא בשם זה (תניא שעהיחא ספ"א. וראה בארוכה תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) ס"א וש"נ).

15) ישעי' יא, יא-יב.

16) תהלים קכו, ב.

17) משאי"כ בזמן הגלות, ש„אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז, שנאמר אז ימלא שחוק פינו” (ברכות לא, א).

18) ישעי' סג, טז. שבת פט, ב.

19) להעיר מהנהגת גדולי ישראל שלמדו רמזים והוראות כעבודת ה' גם מעניני חול כיר"ב (כמו מספר הקרון במרכבת המסע, שהו"ע עראי, ועאכו"כ בנוגע לבית קבוע), ובפרט בנדר"ד שהמספר נעשה שמו של הבית, ככפנים.

20) הן בלשון הקודש – שבע מאות שבעים, הן באידיש – זיבן זיבעציק, והן

בלשון המדינה (אנגלית) – „סעועון סעוענט”.

21) ויצא כח, יד.

ערום נקבר ערום” אינו עונש סתמי, אלא תוצאה של האחיזה. כלומר, זהו עונש של מידה¹¹ כנגד מידה. אדם מושווה לספר תורה, כנאמר בגמרא¹², „העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע. הא למה זה דומה? לספר תורה שנשרפה”. ובמילא כאשר הוא אוחז ספר תורה ערום¹³, גם הוא – הדומה לספר תורה – „נקבר ערום”, כפשוטו, ללא לבושים.

אך הגמרא שוללת אפשרות זו – „ערום סלקא דעתך”, כי „נקבר ערום” ללא לבושים, זהו עונש לגוף בלבד, ואילו ההשוואה בין האדם לספר תורה היא בעיקר לגבי הנשמה¹⁴, ולפיכך צריך גם העונש של „אוחז ספר תורה ערום” להתבטא בעיקר בעונש עבור הנשמה.

לכך נאמר בגמרא „אלא אימא נקבר ערום בלא מצוות”, שזהו עונש של מידה כנגד מידה: על כך שאחז ספר תורה ערום מגיע לו העונש שהוא יהא ערום מן המצוות, שזהו עונש לנשמה.

ועל כך שואלת הגמרא „ערום בלא מצוות

11) סוטה ת, ב (במשנה). וש"נ.

12) שבת קה, ב. מו"ק כה, א.

13) כפרש"י „בלא מטפת סביב ספר תורה”. ובפשטות הוצרך לפרש כן שלא נטעה לפרש שאוחז ס"ת כשהוא – האדם – ערום, כדמשמע לכאורה מפשטות לשון הרמב"ם הל' ס"ת פ"י ה"ז. ראה שו"ת הרדב"ז ח"ב סתשע"א. שו"ת מהרי"ט ח"א סקל"ז. הגהות בני בנימין לרמב"ם שם. ראה פרמ"ג (משב"ז) אור"ח ר"ס קמז. ואכ"מ.

14) כן מפורש בפרש"י מו"ק שם: דתורה קרוי' נר .. ונשמה נקראת נר.

בכתובות יז, סע"א: נטילתה כנתינתה מה נתינתה בששים רבוא אף נטילתה בששים רבוא. ופרש"י: נטילתה של תורה ממנו כנתינתה בסיני נטילתה היינו כשמת ותלמודו בטל. ושם מדובר בהוצאת מת לקבורה ולא בשעת יציאת נשמה (וראה מו"ק (ושבת) שם בחכם ואדם כשר לאחר יציאת נשמה חייב לקרוע). אבל זהו רק לזמן דקרי ותני, בת"ח, שאז י"ל שנקבעה התורה בו, עד שנק' „גופן אש” (חגיגה בסופו), משא"כ בשאר כל אדם, אף לפרש"י (שבת שם), אף נשמת ישראל הניטלת דומה לו (לס"ת שנשרף) שאין לך ריק בישראל שאין בו תורה ומצוה, הרי א"ו כתי"ת. וראה טור יו"ד ס' שמ בשם הרמב"ן ובב"י וב"ח שם. אבל ראה שטמ"ק כתובות שם (מתלמידי רבינו יונה, רב אחא וריטב"א שם). ועצ"מ. ואכ"מ.

סלקא דעתך? – מדוע יילקחו ממנו כל המצוות? אלא אמר אביי, נקבר ערום – בלא אותה מצוה.

אך הסבר זה אינו „חלק” כל כך. אם הקושי באפשרות הראשונה הוא משום שהעונש „נקבר ערום” קשור לגוף בלבד, ואיננו עונש לנשמה, שבה בעיקר מושווה האדם לספר תורה – צריכה היתה הגמרא לצטט בשאלה את המלה „נקבר” (נקבר ערום סלקא דעתך) שעליה מתבסס בעיקר הקושי, אך מהמשך דברי הגמרא נראה, שאין כאן דיון לגבי השאלה את מי מענישים, את הגוף או את הנשמה המושוית לספר תורה, אלא הדיון הוא לגבי „ערום” – לגבי משמעות העונש.

ד. „בלא אותה מצוה” – שני פירושים

על מסקנת הגמרא „ערום בלא אותה מצוה” אומרים בעלי ה„תוספות”¹⁵: „יש מפרשים מצוות אחיזה. וקשה מאי רבותא? (=מהו החידוש בכך?) פשיטא שאין לו שכר כיוון שלא עשה המצוה כהוגן. לכך פירש ריב"א בלא אותה מצוה שעשה באותה שעה, שאם אחז ספר תורה ערום וקרא בו אין לו שכר מן הקריאה, וכן אוחזו לגוללו או להגיהו”¹⁶, אבל אוחזו במטפת אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד”.

יש להבין:

א) על מה מתבססות שתי הדעות הללו – אם

15) ד"ה בלא אותה מצוה.

16) ועד"ו הוא ברא"ש כאן. תוד"ה בלא, שבת יד, סע"א. תוס' הרא"ש שבת שם (אלא שבכל הנ"ל ליתא הגהה, רק קריאה (לימוד*) וגלילה). ובר"ן (ספ"ג דמגילה) ובמאירי כאן כתבו רק בנוגע לגלילה. בתוס' הרא"ש כאן הביא גם ב' הענינים גלילה וקריאה, אלא שמדבריו משמע שהפסיד כל מצות גלילה וקריאה, גם אלו שעשה מקודם כדבעי – ראה מחזיק ברכה (להחיד"א) אור"ח ס' קמז, ס"א. ואכ"מ.

(* כ"ה תוס' שבת שם במקום קריאה. ובתוס' הרא"ש שבת שם: אם אוחזה כדי לקרות בו אינו מקבל שכר על מה שלמד באותה הפעם.

ומוסיפה כבוד לספר התורה עצמו – כבוד ספר התורה דורש שיהא עטוף במטפחת²¹. כלומר, אין זה פרט לגבי ה„גברא“ – אחיזת האדם, אלא דין ב„חפצא“ של ספר התורה עצמו²².

ועוד יש לדון בזה: האם זהו ענין שלילי – שזהו בזיון לאחוז ספר תורה ערום, או ענין חיובי, שהמטפחת מוסיפה לכבודו של ספר התורה באופן כללי.

ג) המטפחת אינה מוסיפה רק כבוד לספר התורה, אלא היא קשורה²³ לעצם ספר התורה וקדושתו²⁴. כשם שספר התורה צריך להכתב בגליונות, כך, מפני קדושת הספר, צריכה להיות לו מטפחת²⁵, אשר בדומה לגליון הספר, אף היא נעשית לחלק²⁶ מספר התורה²⁷.

ו. שלוש הדעות בגמרא מקבילות לשלושת האופנים הנ"ל

וזהו משמעותן של שלוש הדעות בגמרא:

הכוונה של „בלא אותה מצוה“ היא ל„מצות אחיזה“, כדעת ה„יש מפרשים“ (ומכך שאין רש"י מפרש דבר על „בלא אותה מצוה“ נראה שגם הוא מסביר כפשטות לשון הגמרא, שהכוונה היא ל„מצות אחיזה“¹⁷), או שהכוונה היא למצות קריאה, גלילה והגהה, כיוון שהוא בצע אותן באותה עת¹⁸, כפירוש הריב"א?

ב) מהי כוונת בעלי התוספות בסוף דבריהם „אבל אחוזו במטפחת אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד“?

בפשטות נראה שתוספת זו באה כדי לסיים בטוב, ולכן אין היא מופיעה בדברי „התוספות“ במסכת שבת¹⁹. אך אי-אפשר לומר שזוהי הסיבה היחידה, כי מסיבה זו בלבד ניתן היה לסיים בטוב ולומר „אבל אחוזו במטפחת יש לו שכר מן הקריאה“ וכדומה, בלי להוסיף ענין חדש, פסוק שאינו קשור, לכאורה, לכאן.

ה. שלושת האופנים במהות ה„מטפחת“ של ספר התורה

ויש לומר שתמצית ההסבר לכל זה היא:

שלוש הדעות השונות לגבי המשמעות של „נקבר ערום“ דנות במשמעות של מטפחת בקשר לספר התורה, אשר את זאת ניתן להסביר במספר אופנים:

א) המטפחת אינה קשורה לספר התורה עצמו. זוהי תוספת כדי שהאדם יוכל לאחוז בספר התורה באופן מכובד, ולא באופן בזוי²⁰.

ב) המטפחת אינה באה רק כדי שיוכלו להחזיק את ספר התורה, אלא היא חשובה

21 ראה ט"ז או"ח שם: ותו דפי' רש"י כו' ס"ת ערום בלא מטפחת סביב ס"ת הרי דאינו מקפיד רק על מה שדרך להיות על ס"ת כו'.

22 וע"ד ב' ההסברות בשמירת מקדש, שלא יכנס זר וטמא (רש"י במדבר ג, ו. קרח יח, א) וכיו"ב, או „אין שמירתו אלא כבוד לו אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרון לפלטרין שאין עליו שומרון“ (רמב"ם הל' בית הבחירה רפ"ח). וראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 56 ואילך.

23 להעיר מג' אופנים בהסברת גדר תוספת שבת (לקו"ש המתורגם) חט"ז ע' 248 ואילך, ע"ש.

24 להעיר מלשון הלבוש שם ר"ס קמו: ומשום קדושת ס"ת צריכים ליותר בה מאד כו'.

25 ולהעיר מרמב"ם הל' אבות הטומאה פ"ט ה"י: ומטפחות ספרים בזמן שהן תפורות מטמאין את הידים. וראה מג"א שם.

26 דוגמא ללבוש דנעשה חלק (עיקרי) הדמולבש כמש"נ (איוב י, יא) עור ובשר תלבישני. וגלודה אינה חי' (חולין נד, א במשנה. שם נה, ב). ולהעיר מחומטא דלבושי' מיני' ובי' (ראה רש"י עקב ת, ד*) ולבושים הנפרדים ממש דבני' במדבר גדלו עמהם (פרש"י עקב שם, מפסיקתא דר"כ פ' ויהי בשלה. דב"ר פי"ז, יא. ועוד).

27 להעיר מגדר כתר המלך; בגדי כהונה, בגדי כה"א.

(* בב"ר (פכ"א, ה) „קמצא דלבושי' מיני' ובי'“ ובמחז"ל מקור דפרש"י עקב שם (שבפנים ההנרה) – חזקוני.

17 דאם ס"ל כדעת התוס' (בלא מצות קריאה בתורה כו') הרי אי"ז פשטות לשון הגמרא „בלא אותה מצוה“, הו"ל לרש"י לפרשו.

18 ולהעיר ממכות (כא, ב) אינו השם.

19 שם.

20 כן ל"פ לכאורה לפי פ"ה הב"ח (או"ח שם. וראה גם מג"א שם) שצריך לאחוז בעמודי ס"ת ע"י מטפחת. ומשמע שגם המטפחת סביב הס"ת הוא בגדר זה. וכן משמע לדעת המרדכי שבב"י וב"ח שם, דה"מ בידיים סתם אבל נטל ולא הסיח דעתו לא קפדינן. וצ"ע.

שם“), כי, לאחר שמקדש העתיד יתגלה וירד למטה לא יהי צורך להשמיע לישראל „הגיע זמן גאולתכם“.

... יש לבאר כהנ"ל בנוגע ל„בית רבינו שבבבל“ בדורנו זה –

ביתו (בית הכנסת ובית המדרש) של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

... בדור זה, דור האחרון של הגלות ודור הראשון של

הגאולה, מסיימים ומשלימים „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות“ לעשות מארץ העמים ארץ ישראל גם במקום היותר תחתון דארץ העמים, חצי כדור התחתון (שבו לא הי' מתן תורה), אשר, ע"י העלאת המקום היותר תחתון מעלים גם את כל שאר המקומות דארץ העמים, וענין זה נעשה ע"י „בית רבינו“ שבחצי כדור התחתון, שממנו אורה יוצאה לכל העולם, לעשות מהעולם כולו (עד לפנה הכי נדחת בקצוי תבל) ארץ ישראל, שזהו"ע ד„עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות“¹¹, ו„עתידה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל“¹¹, שבה יוקבעו כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם כולו מחובר לבית המקדש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, נשיא הדור, שהוא המשיח (גואלן של ישראל) שבדור, ועוד וג"ז עיקר, שהוא הנשיא דתורת החסידות¹², אשר, ע"י הפצתה חוצה („יפוצו מעינותיך חוצה“, עד לחוצה שאין חוצה ממנו, בכל קצוי תבל) פועלים ביאת מלכא משיחא¹³.

ועפ"ז מובן גודל העילוי ד„בית רבינו“ – „מקדש מעט“ העיקרי בגלות האחרון, „שנסע מקדש וישב שם“, ולכן „הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד“, ולא עוד אלא שבו יתגלה מקדש העתיד,

8 תניא רפ"ז.

9 ראה אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' תצב ואילך. וש"נ.

10 „כמו בהגבהת כותלי בית שצריכים להתחיל להגבי' הקורה התחתון דוקא ואז ממילא יוגבהו העליונים הימנו, משא"כ אם הי' מתחיל מאמצע הכותל לא הי' מגבי' התחתונים“ (תו"א בראשית ד, רע"א).

11 ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ' שבת ור"ח. י"ש ישע"י רמז תקג.

12 להעיר, שתורת החסידות היא בחי' היחידה שבתורה (ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות). הקשורה עם בחי' היחידה שבישראל, נשמתו של משיח צדקנו (רמ"ז לזח"ב מ, ב. ועוד).

13 אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו.

יש לומר – שהמקדש דלעתיד (ש, בניוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים¹) יתגלה תחילה בהמקום „שנסע מקדש וישב שם“² בזמן הגלות („בית רבינו שבבבל“³), ומשם יועתק למקומו בירושלים.

... ואולי יש לומר, שמרומז בלשון הרמב"ם (בהלכות מלך המשיח⁴), „ובנה מקדש במקומו“ – דלכאורה: מהו הצורך להשיענו כאן שבנין המקדש הוא במקומו? ולאידך, למה אינו מפרש המקום, „ובנה מקדש בירושלים“? – ש, „במקומו“ רומז גם על מקומו של מלך המשיח בזמן הגלות (לפני ש, „הרי זה משיח בודאי“), היינו, שבהיותו בגלות (ששם יושב⁵ וממתין ומצפה לגאול את בניו ושכינה עמהן מהגלות) בונה מלך המשיח מקדש (מעט) שהוא מעין ודוגמת המקדש שבירושלים (כמו „בי כנישתא דשף ויתיב“⁶), שנסע מקדש (וישב שם), בתור הכנה למקדש העתיד, שיתגלה תחילה שם, ומשם ישוב (עם הקב"ה ובניו) לירושלים.

... ואולי יש לומר, שמ"ש במדרש⁷, „בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם“, קאי על גג בית המקדש דמקדש מעט שבחוץ לארץ⁸ שהוא במקום המקדש בירושלים („שנסע מקדש וישב שם“), כי, לאחר ששם העתיד יתגלה וירד למטה לא יהי צורך

- (1) פרשי' ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.
- (2) ערוך ערך שף (הובא בחדא"ג מהרש"א מגילה כט, א).
- (3) מגילה כט, א.
- (4) ספ"א.
- (5) ראה סנהדרין צח, א: „יתיב אפיתחא דרומי“.
- (6) יל"ש ישעי' רמז תצט.
- (7) ועפ"ז יומתק הדיוק „עומד על גג בית המקדש“ – ש, „גגות“.

לא נתקדשו⁹ (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"ז), שרומז על חו"ל בערך לקדושת א"י.

סתם מצוות, שהרי המצוות הן „לבושים“ ודבר נפרד מן התורה ומן האדם.

אלא, „ערום בלא אותה מצוה“ – נלקחת ממנו מצוה זו עצמה, כמטפחת שהיא חלק של ספר התורה, כדלהלן.

לפי זה מובן טוב יותר הקשר שבין מאמרו של רבי פרנץ לבין המאמר שלאחריו: „אמר רבי ינאי... מוטב תיגלל המטפחת ואל יגלל ספר תורה“ („בתוך מטפחת“³³). הקשר ביניהם אינו רק משום ששני המאמרים עוסקים בענין המטפחת³⁴, אלא זהו המשך לעצם הענין:

לפי הסברה שהמטפחת אינה „לבוש“ צדדי לספר תורה ואף לא „לבוש“ המתקשר לספר התורה, אלא היא חלק מספר התורה עצמו, ניתן היה לומר שאין הבדל אם גוללים את המטפחת סביב ספר התורה, או אם גוללים את ספר התורה בתוך המטפחת.

על כך אומר רבי ינאי, שאכן אין איסור בכך, כי המטפחת היא כ„גליונות“ ספר התורה שהם למעלה ולמטה³⁵, אך מוטב שתיגלל המטפחת, משום שבכל זאת אין היא עצם התורה.

ז. פירוש הריב"א – נטילת שכר ולא ביטול המצוה

נאמר בגמרא³⁶: „הקורע .. על מתו (בשבת) אף-על-פי שמחלל את השבת יצא ידי קריעה“. לפי זה יוצא בענייננו, שלמרות שאחזת ספר תורה ערום איננה רצויה בכל זאת אין מפסידים על ידי כך את מצות האחיזה. העבירה (באופן האחיזה) אינה מבטלת את מצות האחיזה.

וזהו החידוש (לדעת ה"ש מפרשים) בדעה השלישית, שלפיה אין מקיימים את המצוה, כי המטפחת היא חלק מספר התורה, ולא דבר

(א) לפי הדעה הראשונה, „נקבר ערום“, כפשוטו – ללא לבושים, סוברים שהמטפחת היא דבר טפל בלבד, לבוש לספר תורה. ולכן על המעשה של „אוחז ספר תורה“ מענישים את האדם בכך שנוטלים ממנו את לבושו שהם דבר מחוצה לו, ומשמים בעיקר לצורך הזולת, או כדי להסיר את הגנאי של היותו ערום²⁸.

(ב) לפי הדעה השניה, „נקבר ערום בלא מצוות“, הסברה היא, שהמטפחת קשורה לספר התורה עצמו. ולכן, העונש של ה„אוחז ספר תורה ערום“ הוא שייקבר ערום בלא מצוות, כי המצוות הן ה„לבושים“ של נשמת האדם²⁹ ושל התורה³⁰, ולא כדבר נפרד וצדדי, אלא הן קשורות לתורה עצמה: מהותה של התורה היא לימוד הלכות המצוות, והמצוות הן ה„לבושים“ שבאמצעותם מתבצעות הלכות התורה. וכך גם לגבי אדם הלומד תורה – שהשווה לתורה, כנאמר „זאת התורה אדם“, כדלעיל – שה„לבושים“ לתורתו³¹ הם מצוותיו³².

(ג) לפי התשובה של אביי, „נקבר ערום בלא אותה מצוה“, מקבילה הסברה לאופן השלישי, שהמטפחת אינה מציאות נפרדת הקשורה לספר תורה, אלא היא חלק מספר התורה עצמו.

לדעתו: העונש איננו בכך שנוטלים מהאדם

28 ולהעיר שר' יוחנן (מארי דשמעתתא) קרי למאני מוכבודו (שבת ק"ג, סע"א. וש"נ).
 29 וכמאחז"ל: כי תראה ערום וכסיתו (ישעי' נח, ז) כיצד .. וזוהו במצות לפי שאין לך ערום בישראל אלא מי שאין בו תורה ומצות (תדבאר פכ"ו). וכדחז"ל עה"פ (בראשית ג, ז) עירומים הם (ב"ר פ"ט, ו. ועוד).
 30 וכן לגבי הקב"ה (נותן התורה ומצווה המצות): על התורה נאמר (ירמ' כג, כט) הלא כה דברי כאש, שהוא כ„הוי' אלקין אש אוכלה הוא“ (ואתחנן ד, כד), ומצות נק' „חפצי שמים“ (מו"ק ט, ב).
 31 ראה זח"ב שבהערה 2.
 32 דת"ח „גופן אש“, משא"כ מצות הן כמו ציפוי של האדם (חגיגה בסופה). וראה תניא פ"ה בהחילוק בין תורה שעניו, „בעשה יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו .. להיות לאחדים ממש מכל צד ופנה .. דם ובשר כבשרו“, ומצות שהן רק „לבוש“. וראה בכהנ"ל בארוכה לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 467 ואילך, וש"נ.

33 פרשי' שם.
 34 אבל לפי הר"ח שם „כלומר בלא מטפחת“ הוא המשך באותו הענין.
 35 ראה תוד"ה הלוות (מגילה שם).
 36 שבת קה, ב.

לכך קשר רק עם מצות האחיזה, אך אין לכך השפעה על מצוות האדם הקשורות למהות ולמטרה של ספר התורה – „ולמדה... שימה בפיהם”³⁸ – כגון: קריאה בתורה.

ולכן אין להסביר שהכוונה של „ערום בלא אותה מצוה היא למצות הקריאה המתבצעת באותה שעה, כי הקריאה בתורה אינה קשורה למטפחת הספר, ולכן אין האיסור של אחיזת ספר התורה ללא מטפחת עלול לפגום במצות הקריאה.

(בדומה לדברי התלמוד הירושלמי³⁹ לגבי ההבדל בין הקורע בשבת, אשר יצא ידי קריעה, לבין מצה גזולה שאין יוצאים בה ידי חובה בפסח, „תמן גופא עבירה ברם הכא הוא עבר עבירה” (=שם המעשה עצמו הוא עבירה, ואילו כאן האדם עבר עבירה). כלומר, העובדה ש„הוא עבר עבירה” בשעת העשייה אינה פוגמת במצות הקריעה).

ואילו לדעת ריב”א, קשורה המטפחת לספר התורה באופן כללי יותר, וכל פרט ספר התורה קשורים זה לזה, ולכן, כאשר האדם „אחז ספר תורה ערום” נפגמה השלמות של הקריאה בתורה⁴⁰, למרות שהאדם עשה בכך שתי פעולות שונות אחיזת ספר התורה, והקריאה בו.

נפרד. ולכן, כאשר אחוזים בספר התורה ערום, ללא מטפחת, חסר חלק מספר התורה עצמו, ובמילא נפגמת מצות אחיזת ספר התורה.

אך בעלי התוספות אינם מקבלים דעה זו, כי לפי זה יוצא, שבהתאם לתירוץ של אבי משתנה המשמעות של „נקבר ערום”: לפי שני האופנים הראשונים זהו עונש, שנוטלים ממנו את ה„לבושים” שיש לו, בעוד אשר לפי ההסבר „ערום בלא אותה המצוה” יוצא שנפגם עצם קיום המצוה – הוא „ערום” מן המצוה עצמה.

ואילו מפשטות דברי הגמרא מובן, שלפי כל שלוש הדעות וזה המהות של „נקבר ערום” – זהו עונש בכך שנוטלים ממנו משהו³⁷.

לפיכך מסביר ריב”א שהמשמעות של „נקבר ערום בלא אותה מצוה” הוא „בלא אותה מצוה שעשה באותה שעה, שאם אחז ספר תורה ערום וקרא בו אין לו שכר מן הקריאה וכו’”. כלומר, הוא קיים את מצות הקריאה, אך מענישים אותו בנטילת ה„שכר מן הקריאה”.

ח. ההבדל בין „יש מפרשים” לבין ריב”א לגבי מהות המטפחת

ביתר עומק יש לומר, שההבדל בין „יש מפרשים” לבין „ריב”א” הוא גם לגבי עצם הגדרתה ומהותה של המטפחת.

לפי „יש מפרשים” המטפחת היא חלק ממצויאוננו של ספר התורה בלבד, ולכן יש

(37) וקושיית התוס’ „מאי רבותא פשיטא שאין לו שכר כיון שלא עשה המצוה כהוגן” (ולא הקשו ככפנים) – כי מקשים (גם) לסברת ה”מ.

ועוד להעיר מדיוק ל’ התוס’* (בקושייתם) „פשיטא שאין לו שכר כיון שלא עשה המצוה כהוגן”, דמוה מובן שבנוגע להמצוה עצמה יש רבותא „שלא עשה המצוה כהוגן” (כנ”ל בפנים), אלא שמצד המשך הגמ’ צ”ל שמדובר כאן בענין של עונש – שכר המצוה, ועי’ מקשים „פשיטא כו’”

* מנשא”כ בתוס’ הרא”ש שם, ומאי קמ”ל שאם אינו עושה מצוה שהוא ערום ממנה”.

ימים” ו„למשאלים בה עושר וכבוד”. ומסביר רש”י⁴³: מיימינין בה – עוסקים לשמה, משמאלים – שלא לשמה.

מדברי הגמרא „למשמאלים בה עושר וכבוד” מובן, שאין הכוונה לאופן של „לא לשמה”⁴⁴ שעליו אומרים חז”ל⁴⁵ „לא זכה נעשית לו סם המוות”, אלא אופן של לימוד „שלא לשמה” שאף הוא מביא עושר וכבוד.

ההסבר לכך הוא: כבר דובר מספר פעמים⁴⁶ על כך, שהמשמעות האמיתית „בדקות” של „לא לשמה” אינה רק כאשר לומדים מפני פניה אישית שאינה קשורה לעבודת ה’, אלא הכוונה היא שאפילו הלימוד לשם המצוות כדי לידע את המעשה אשר יעשון, אף הוא אינו לשמה⁴⁷. זהו לימוד שאינו לשם התורה עצמה, אלא לצורך קיום המצוות. המשמעות המושלמת של „לשמה” היא לימוד התורה לשם (השגת) התורה עצמה, כדברי חז”ל⁴⁸ „דרוש וקבל שכר”, אך לא „דרוש” כדי ל”קבל שכר”, „יגדיל תורה ויאדיר”⁴⁹.

זהו גם ענינה של המטפחת של ספר התורה במובנה הרוחני, שהיא, כאמור, חלק מספר התורה עצמו:

הלימוד כדי לידע את המעשה אשר יעשון

(43) שבת שם ד”ה למשמאלין בה (בפי’ הב’).

(44) כמו שפי’ בחדא”ג שם.

(45) יומא עב, ב.

(46) ראה לקושי [המתורגם] ח”ו ע’ 428 ואילך, וש”נ. וראה גם ס’ מאמרי אדה”ו הקצרים ע’ תקסט.

(47) ראה תניא ספ”ה (מפ”ע). וראה פסחים סח, סע”ב.

ועוד: ואכ”מ.

(48) סוטה מד, א. וש”נ.

(49) חולין סו, ב.

הוא הכרחי ואף קודם לכל לימוד בתורה⁵⁰, אך עדיין אין זה לימוד התורה מצד עצמה (אלא, כאמור, לצורך המצוות). אך עם זאת, אין לימוד זה דומה לעשיית המצוות שהיא דבר נפרד (מלימוד ה)תורה, והן כ„לבושים” הקשורים לתורה, כי הלכות התורה מיושמות בקיום המצוות אלא לימוד זה הוא מלכתחילה חלק מן התורה. זהו אחד האופנים של לימוד התורה. אך יחסית ללימוד התורה לשמה – לשם התורה עצמה – דומה לימוד זה למטפחת ולבוש של „גוף” הלימוד האמיתי⁵¹.

לפיכך מסיימים בעלי התוספות ואומרים, שכאשר „אחזו במטפחת” ויחד עם זאת „וקרא בו” (כפי שנאמר ב„תוספות” לפני כן) הרי אז „אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד”: כאשר ישנם שני הענינים – הן „משמאלים בה”, שלא לשמה – הלימוד כדי לידע את המעשה אשר יעשון, הנרמז ב„אחזו במטפחת”, והן „וקרא בו” – הקריאה והלימוד בתורה לשמה, לשם התורה – „מיימינין בה”,

הרי אז זוכים לשני סוגי השכר, הן „אורך ימים בימינה” והן „בשמאלה עושר וכבוד”, כפשוטם למטה מעשרה טפחים.

עד לאורך ימים עושר וכבוד האמיתיים, בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחות מוצג”ק יו”ד שבט וכ’ שבט תש”ל*)

(50) הל’ ת”ת לאדה”ו פ”ב הי”ט. וש”נ.

(51) להעיר שכללות ענין התורה – ה”ז לבוש בתוך לבוש וכו’ (תניא פ”ד. ובכ”מ). וכן בנוגע לאלקות (תניא ספ”ב. ובכ”מ).

* שיחה זו נאמרה בקשר לטיוטת כתיבת ס”ת „לקבלת פני משיח”, עש”ק יו”ד שבט תש”ל.

יחי אדוננו מזרנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד